

T. XVII (2014) Z. 4 (36)
ISSN 1509-1074

**ROCZNIK
HISTORII PRASY POLSKIEJ**

Jerzy Myśliński:
A Bibliometric Portrait

**Jerzy Myśliński
— portret
bibliometryczny**

Instytut Informacji Naukowej
i Bibliotekoznawstwa
Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN
ul. Podchorążych 2
PL 30-084 Kraków
e-mail: wmkolasa@up.krakow.pl

**Władysław Marek
KOLASA**

KEY WORDS:

History of Polish press, radio and television,
Jerzy Myśliński, bibliometrics

SŁOWA KLUCZOWE:

Jerzy Myśliński; historia prasy, historia radiofonii
i telewizji; bibliometria

ABSTRACT

The article contains a bibliometric survey of Jerzy Myśliński's academic work, ie. 174 publications on the history of the press, radio and television. This is complemented by a review of their reception (as shown by the citation index) and a reassessment of Myśliński's research in the context of other press historian's work..

ABSTRAKT

Artykuł zawiera charakterystykę bibliometryczną naukowego dorobku Jerzego Myślińskiego. Poddano analizie 174 publikacje dotyczące historii prasy radia i telewizji. Ukazano także ich recepcję (dzięki analizie cytowań) oraz ulokowano dorobek autora na tle innych historyków prasy.

Streszczenie

Jerzy Myśliński należy do ścisłego grona historyków prasy polskiej i jest autorytetem w tej dziedzinie. W artykule przedstawiono i przeanalizowano metodami bibliometrycznymi jego dorobek poświęcony szeroko rozumianej historii mediów (razem 174 publikacje, w tym 11 monografii książkowych, 94 artykuły, studia i rozprawy oraz 68 recenzji). Prace te — jak przekonują analizy — autor publikował dość systematycznie (średnio po 5 rocznie). Dzięki analizie cytowań udowodniono, że większość prac Myślińskiego wzbudzała duży rezonans i nie utraciła aktualności także współcześnie. W całym analizowanym okresie autor był cytowany 894 razy (w tym 410 razy w okresie krótszym niż *half-life*). Myśliński specjalizował się w kilku obszarach historii mediów. Najwięcej uwagi poświęcił historii prasy polskiej w latach 1864–1918 (59 prac) [251 cytowań $\leq$ *half-life*]. Prasą tego okresu interesował się Jubilat na wszystkich szczeblach kariery naukowej, poświęcając jej 5 monografii książkowych. Rządziej interesował się prasą okresu PRL (8) [62] oraz prasą polską za granicą (5) [27]; okazjonalnie wypowiadał się na tematy ogólne (7) [24] oraz podejmował kwestie metodologiczne (15) [19]. Zanotował też poważny dorobek w zakresie historii radiofonii (7) [19] oraz telewizji (4) [5].

Jerzy Myśliński należy do ścisłego grona historyków prasy polskiej i jednocześnie twórców tej dyscypliny. Jest też niekwestionowanym autorytetem w tej dziedzinie. O jego pozycji na rozważnej niwie świadczy zarówno bogata biografia naukowa¹, jak i ogromny, zróżnicowany dorobek badawczy. Ten ostatni aspekt (czyli publikacje) jest przedmiotem niniejszego studium. Na wstępie warto ułokować dorobek Jubilata na tle ogólnym, czyli umiejscowić go wśród polskich historyków prasy. Zobiektywizowaną metodą określenia pozycji naukowej jest pomiar cytowalności publikacji, czyli funkcjonowania dzieł w obiegu naukowym, przez który — jak przekonują badacze² — manifestuje się autorytet naukowy. Przy takich założeniach (wykr. 1), pozycja Myślińskiego przedstawia się wyjątkowo klarownie, bowiem już u progu kariery naukowej awansował do trójki najwyżej cytowanych autorów i utrzymał tę pozycję do chwili obecnej.

Obrona metodologia, czyli pomiar cytowań dla całej historiografii prasy polskiej *en bloc*, jest wprawdzie obarczona pewnymi ułomnościami, m.in. faworyzuje uczonych zajmujących się polem badawczym, na których aktywnych jest wielu naukowców oraz stawia na najkorzystniejszych lokatach autorów długo aktywnych zawodowo, niemniej jej użycie prowadzi co do zasady do rezultatów poprawnych. W tak zarysowanej koncepcji autorytet Myślińskiego rósł stale, szczególnie od połowy lat 70. W kolejnej dekadzie autor dystansował nawet Jerzego Łojka i Tadeusza Cieślaka (lata 80.), zaś u progu lat 90. przekroczył pułap 350 cytowań i wysunął się na pozycję lidera. W następnych latach dynamika cytowań dzieł Myślińskiego nie uległa wprawdzie zahamowaniu, wszelako na czołową pozycję wśród najczęściej cytowanych historyków prasy polskiej wysunął się Andrzej Paczkowski, a do trójki liderów dołączył Jerzy Jarowiecki. W roku 2010 ranking dziesięciu najczęściej cytowanych autorów przedstawiał się następująco: A. Paczkowski (1075), J. Myśliński (894), J. Jarowiecki (704), znaczną recepcją cieszyły się też dzieła: Jerzego Łojka (660), Aliny Słomkowskiej (609), Tadeusza Cieślaka (564),

---

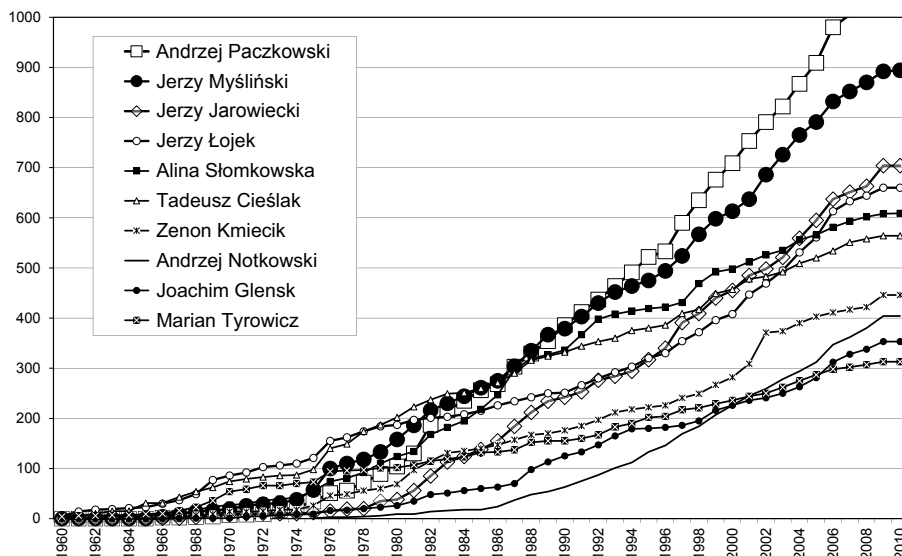
¹ M.in. J. Jarowiecki, *Prof. dr hab. Jerzy Leonard Myśliński: badacz historii politycznej XIX i XX wieku, historyk mediów polskich — siedemdziesiąt lat życia*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 2005, z. 2, s. 225–230 oraz tekst J. Jarowieckiego w niniejszym tomie.

² L. Egghe, R. Rousseau, *Introduction to Informetrics: Quantitative Methods in Library, Documentation, and Information Science*, Amsterdam 1990; E. Garfield, *Citation indexing — its theory and application in science, technology, and humanities*, New York 1979.

Zenona Kmiecika (446), Andrzeja Notkowskiego (446), Joachima Glenska (353) i Mariana Tyrowicza (313)³.

Wykres 1

Najwyżej cytowani historycy prasy polskiej 1945–2009 [cytowania całkowite]

Obliczenia własne na bazie *Indeksu Cytowań Historiografii Prasy Polskiej*— por. przyp. 6

Bliższa analiza dorobku Myślińskiego napotyka pewną trudność. Analizę utrudnia bowiem szerokie spektrum jego zainteresowań, które znacznie przekracza obszar historii prasy oraz nowszych mediów. W różnych okresach zajmował się Myśliński także historią polityczną oraz historią nauki, notując na tym polu poważne osiągnięcia⁴. Dorobek ów z uwagi na brak danych nie zostanie w niniejszym studium uwzględniony. A zatem, choć na dorobek Jubilata złożyło się ok. 255 ściśle naukowych publikacji⁵, bliższej analizie będą poddane tylko prace dotyczące historii prasy, radia i telewizji (174 publikacje), czyli 68% ogólnego dorobku.

³ Szerzej: W.M. Kolaśa, *Historiografia prasy polskiej (do 1918 roku): naukometryczna analiza dyscypliny 1945–2009*, Kraków 2013, passim; tenże, *Historia mediów polskich w świetle wskaźników bibliometrycznych*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2011, nr 3/4, s. 8–27.

⁴ M.in. książki: J. Myśliński, *Swobody, fabryk i ziemi*, Warszawa 1988; tenże, *Ziemia polskie w dobie popowstaniowej (1864–1915)*, Kielce 1997; *Humanistyka polska w latach 1945–1990*, red. U. Jakubowska, J. Myśliński, Warszawa 2006; nadto krytyczne wydania źródłowe, m.in. I. Daszyński, *Teksty*, oprac. J. Myśliński, Warszawa 1986 i in.

⁵ J. Jarowiecki, *Prof. dr hab. Jerzy Leonard Myśliński...*, s. 225–230.

Według Indeksu Cytowań Historiografii Mediów Polskich⁶ Jerzy Myśliński w latach 1962–2009 wydał 174 prace dotyczące szeroko rozumianej historii mediów. W liczbie tej znalazło się 11 monografii książkowych (w tym 3 współautorskie), 94 artykuły, studia i rozprawy oraz 68 recenzji o łącznej objętości 3358 stron. Dzieła te — jak przekonuje analiza — publikował dość systematycznie: średnio po 5 prac rocznie w okresie etatowej pracy w Pracowni Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego XIX i XX wieku PAN [PHCzP] (tj. do 1993 roku) oraz po ok. 3 prace w okresie późniejszym, także po przejściu na emeryturę w roku 2004. Ważną część dorobku stanowiły monografie książkowe, które ukazywały się dość regularnie (1966, 1967, 1970, 1972, 1976, 1980, 1982, 1990) oraz popularne kalendaria (3 edycje: 2001, 2004, 2012) i podręczniki (1988, 2008). Znacznie trudniej ocenić wkład poszczególnych dzieł w rozwój historiografii prasy. Rolę taką może jednak spełnić analiza cytowań (wykr. 2). Do zobrazowania dynamiki tego parametru przedstawiono cytowania w układzie innym niż na pierwszym histogramie. Aktualnie cytowania koncentrują się wokół roku wydania publikacji, do której się odnosi, a więc obrazują w których latach powstawały prace najczęściej cytowane.

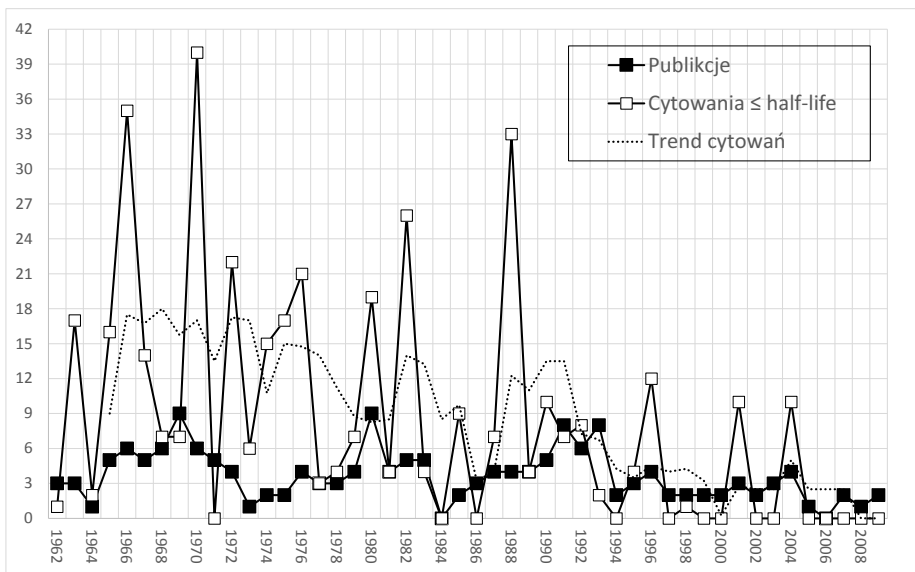
Aby uniezależnić liczbę cytowań od wieku publikacji dokonano ponadto modyfikacji wskaźnika uwzględniając tylko cytowania młodsze niż *half-life*. Zastosowanie tego typu cytowań sprawiło, że efektywna liczba referencji zmniejszyła się o połowę, lecz zobrazowane nimi trendy zyskały na wiarygodności. Zliczonych według tej metody cytowań zgromadził autor łącznie 410 i tylko one będą przedmiotem dalszej analizy. Dynamika ich rozkładu przekonuje, że Myśliński dość systematycznie (szczególnie w okresie istnienia PHCzP) wydawał prace, które w środowisku wzbudzały znaczny rezonans. Najwięcej cytowań gromadziły książki, były to kolejno: *Bibliografia prasy polskiej 1944–1948* (Warszawa 1966) [27 cytowań $\leq$ *half-life*], rozprawa habilitacyjna: *Studia nad polską prasą społeczno-polityczną w zachodniej Galicji 1905–1914* (1970) [17]; wydanie makietowe syntezy: *Prasa w Galicji w dobie autonomicznej 1867–1918* (1972) [8], rozdział pt. *Prasa polska w Galicji w dobie autonomicznej (1867–1918)* [21] zamieszczony w syntezie *Prasa polska w latach 1864–1918* (1976) oraz rozdział pt. *Polska prasa emigracyjna w latach drugiej wojny światowej* [19] wydrukowany w syntezie *Prasa polska w latach 1939–1945* (1980); książka profesorska: *Polska prasa socjalistyczna w okresie zaborów* (1982) [26], rozdział *Prasa polska w dobie powojennej* [33] zamieszczony w podręczniku *Dzieje prasy polskiej* (1988); monografia *Mikrofon i polityka* (1990) [10] i *Kalendarium polskiej prasy, radia i telewizji* (2001) [18].

---

⁶ Wszystkie dane zaczerpnięto z autorskiej bazy: *Indeks Cytowań Historiografii Mediów Polskich* — <http://bazy.wbp.krakow.pl/cgi-bin/makwww2//makwww.exe?BM=2> [2014.09.22]. Szerzej: W.M. Kolasa, *Retrospektywny indeks cytowań w humanistyce: koncepcja, metoda, zastosowania*, „Przegląd Biblioteczny” 2011, nr 4, s. 466–486.

Wykres 2

Publikacje J. Myślińskiego i ich rezonans badawczy (cytowania)

Obliczenia własne na bazie *Indeksu Cytowań Historiografii Prasy Polskiej*

Duży rezonans wzbudzały też niektóre artykuły, szczególnie dotyczące prasy galicyjskiej, a szczególnie lwowskiej, które — jak przekonuje analiza — zyskały wiele cytowań z dużym opóźnieniem (dopiero w latach 90.). Powodem takiego stanu rzeczy były względy cenzuralne, hamujące w okresie PRL badania nad tematyką lwowską. Wskutek tego po okresie ożywionych prac prowadzonych przez Myślińskiego nad prasą galicyjską nastąpiła „luka pokoleniowa” i nie prowadzono szerzej zakrojonych badań, a to skutkowało niedoborem lub brakiem cytowań. Hipotezę tę potwierdza analiza referencji (tab. 1). Zestawiano w niej kilka prac J. Myślińskiego na temat prasy Galicji wydanych przed 1973 rokiem. Prace te uzyskały łącznie 226 cytowań całkowitych, lecz jedynie 47 przypadło na okres *half-life*, czyli było oddanych nie później niż 14 lat od daty publikacji. Gdyby badania przebiegały w niezakłóconych warunkach, tzn. miały kontynuatorów, w okresie tym powinno się skoncentrować ok. 50% wszystkich cytowań, czyli 113. Tymczasem w analizowanym zestawie danych cytowania $\leq$ *half-life* odbiegają od wartości oczekiwanej aż o 58,4%. Innymi słowy publikacje te w znakomitej części były wykorzystywane znacznie później, czyli w latach 90., gdy nastąpił renesans badań. Wynika z tego jeszcze jednak konkluzja: realny wkład Myślińskiego w rozwój analizowanego odcinka badań był ponad dwukrotnie większy niż wynikało to z przywołanych wcześniej cytowań.

Tabela 1

Recepcja wybranych prac J. Myślińskiego na temat prasy w Galicji

Tytuł	Rok	Referencje			Różnica
		A	B	C	B-C
		Cytowania całkowite	Cytowania $\leq$ <i>half-life</i>		%%
Uzyskane	Spodziewane				
Prasa wydawana przez Ligę Narodową ...	1963	14	6	7	-14,3
Nakłady prasy społeczno-politycznej... Cz. 1	1965	30	4	15	-73,3
Nakłady prasy społeczno-politycznej... Cz. 2	1965	29	3	15	-80,0
Z dziejów prasy konserwatywnej ...	1966	12	2	6	-66,7
Grupy polityczne Królestwa Polskiego...	1967	19	3	10	-70,0
Czasopiśmiennictwo naukowe w Galicji ...	1969	24	4	12	-66,7
Studia nad polską prasą społeczno-polityczną ...	1970	73	17	37	-54,0
Prasa w Galicji w dobie autonomicznej ...	1972	25	8	13	-38,5
Razem		226	47	113	-58,4

Źródło: W.M. Kolasa, *Historiografia prasy polskiej (do 1918 roku)...*, s. 339.

Zainteresowania historycznoprasowe J. Myślińskiego były wyraźnie sprofilowane, stąd tematyka publikacji (nie licząc recenzji) wyraźnie koncentrowała się wokół pięciu pól badawczych (tab. 2). Najwięcej uwagi poświęcił autor historii prasy polskiej w dobie powojennej (59 prac) [251 cytowań $\leq$ *half-life*]. Prasą tego okresu interesował się Jubilat na wszystkich szczeblach kariery naukowej, poświęcając jej 5 obszernych monografií książkowych (1967, 1970, 1972, 1976, 1982). Rzadziej zajmował się też innymi okresami historycznymi (14) [92], szczególnie prasą okresu PRL (8) [62] oraz prasą polską za granicą (5) [27]. Okazjonalnie wypowiadał się na tematy ogólne (7) [24] oraz podejmował kwestie metodologiczne (15) [19]. Wśród prac z tego obszaru na wyróżnienie zasługuje m.in. popularne kalendarium rozwoju polskich mediów [18] oraz interesujący szkic metodologiczny o prasie jako źródle historycznym [17]. W drugiej połowie lat 80. Myśliński szerzej zainteresował się mediami elektronicznymi (11) [24]. Z tego zakresu opracował 7 prac [19 cytowań], w tym monografię polskiej radiofonii w latach 1944–1960 pt. *Mikrofon i polityka* [10] oraz pionierskie studia na temat telewizji (4) [5].

Tabela 2

Publikacje J. Myślińskiego wg pól badawczych

Pole badawcze	Liczba publikacji	Cytowania całkowite	Cytowania $\leq$ half-life
Prasa polska 1864–1918	59	523	251
Inne okresy historii prasy	14	268	92
Opracowania ogólne	7	34	24
Historia radiofonii i TV	11	38	24
Metodologia	15	31	19
Razem	106	894	410

Badania nad prasą polską lat 1864–1918 były polem badawczym, w którym wkład Myślińskiego był największy. Teza ta staje się czytelna, jeśli ukażemy jego dorobek na tle całości badań nad prasą tego okresu. W latach 1945–2009 ukazało się na omawiany temat 2197 prac, które wzbudziły łączny rezonans w postaci 3638 cytowań, zaś udział Myślińskiego w tym korpusie wynosił aż 59 prac [251 cytowań], czyli stanowił 2,6% ogółu prac i 6,8% cytowań. Był zatem autor obok Zenona Kmiecika głównym animatorem badań nad prasą polską doby popowstaniowej. Jakkolwiek obu uczonych różniły zarówno zainteresowania, jak i metoda twórcza, niemniej ich wpływ na rozwój badań był ogromny — razem wypracowali na rozważanym polu 10% publikacji i przeszło 18% cytowań. Zainteresowania Myślińskiego nad prasą okresu 1864–1918 koncentrowały się w trzech obszarach: pierwszym była prasa galicyjska (23) [93], drugim — synteza całego rynku prasowego (19) [89], trzecim — prasa polityczna (17) [69].

Najwcześniej zainteresował się Myśliński prasą Galicji (23) [93], nad którą pracował już od początku lat 60. Pierwszą większą pracą z tego zakresu była rozprawa doktorska *Grupy polityczne Królestwa Polskiego w Zachodniej Galicji 1895–1904* [3]⁷ (Uniwersytet Warszawski 1963, prom. Henryk Jabłoński), wydana drukiem w 1967 roku. Książka dotyczyła wprawdzie kwestii politycznych, lecz wątek prasoznawczy był tam silnie obecny⁸. Warto zauważyć, że autor zidentyfikował w rozprawie wiele problemów, które później znalazły rozwinięcie w kolejnych, ściśle prasoznawczych publikacjach. Duże znaczenie źródłowe miał także opublikowany w 1965 roku dwuczęściowy cykl *Nakłady prasy społeczno-politycznej w Galicji*

⁷ J. Myśliński, *Grupy polityczne Królestwa Polskiego w Zachodniej Galicji 1895–1904*, Warszawa 1967.

⁸ Rec. W. Bieńkowski, „Studia Historyczne” 1968, nr 1, s. 125–128.

w latach 1881–1913 [7]⁹. Opracowanie zawierało dokładne dane dla 525 tytułów, było zaś oparte na wiarygodnych sprawozdaniach policyjnych, które autor wy dobył z zasobów Centralnego Państwowego Archiwum Historycznego we Lwowie. Dodajmy, że ich rola dalece wykraczała poza charakter źródła, gdyż Myśliński obudował je szczegółowym komentarzem oraz omówił poszczególne grupy typologiczne. Na początku naukowej kariery w dorobku Myślińskiego wyraźnie jednak dominowała prasa krakowska (9) [39]. Pierwszą publikacją była monografia akademickiego „Ogniska” [1]¹⁰ wydana w 1962 roku, rok później autor opublikował studium o początkach działalności prasowej narodowców [7]¹¹ oraz cenne opracowanie na temat krakowskiej prasy konserwatywnej [2]¹². Równoległe ukazały się szkice na temat kilku pism, m.in. „Dziennika Krakowskiego” [2], „Krytyki” [2] i „Ojczyzny” [2]¹³; w 1969 roku wiedzę o galicyjskiej i krakowskiej prasie poszerzył doskonały artykuł o czasopiśmie naukowych [4]¹⁴.

Ukoronowaniem wysiłków na tym polu była książka *Studia nad polską prasą społeczno-polityczną w zachodniej Galicji 1905–1914* [17]¹⁵, przedłożona w 1970 roku jako rozprawa habilitacyjna na Uniwersytecie Warszawskim. Tytuł monografii nie jest precyzyjny, gdyż na jej łamach wyraźnie dominowała problematyka krakowska. W kolejnych rozdziałach przedstawił autor: krakowskie dzienniki (rozdz. 2), pisma społeczno-kulturalne (3), periodyki kulturalne (5), rozwinął też zagadnienia czytelnictwa (6) i niektóre problemy ekonomiki (7); informacje na temat prasy prowincjonalnej zgrupował jedynie w krótkim rozdziale 4. Wbrew tytułowi także spektrum tematyczne opracowania było szersze, obejmując zasięgiem najważniejsze grupy typologiczne (gazety, pisma społeczno-polityczne i kulturalno-społeczne — razem 445 tytułów). Do kompletu zabrakło jedynie pism naukowych, fachowych, katolickich, żydowskich oraz kilku grup specjalnych (np. dziecięcych). Mimo braku wzorców Myśliński zastosował w monografii nowoczesny, prasoznaw-

---

⁹ J. Myśliński, *Nakłady prasy społeczno-politycznej w Galicji w latach 1881–1913*. Cz. 1–2, „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” [dalej RHCzP] 1965, z. 1, s. 115–133; z. 2, s. 80–98.

¹⁰ Tenże, „Ognisko” (1889–1890) na tle losów Czytelni Akademickiej Uniwersytetu Jagiellońskiego, RHCzP T. 1 (1962), s. 184–203.

¹¹ Tenże, *Prasa wydawana przez Ligę Narodową w Krakowie przed 1905 rokiem: (zarys informacyjno-bibliograficzny)*, RHCzP T. 2 (1963), s. 32–56.

¹² Tenże, *Z dziejów prasy konserwatywnej w Krakowie przed pierwszą wojną światową: sprawy finansowania wydawnictw*, RHCzP 1966, z. 1, s. 117–131.

¹³ Tenże, *Sprawa dziennika socjalistycznego w Galicji w latach 1897–1899 w świetle korespondencji Ignacego Daszyńskiego i Witolda Jodko-Narkiewicza*, RHCzP T. 3, z. 2 (1964), s. 155–161; tenże, *Strona finansowa wydawnictwa „Krytyka” 1910–1913*, RHCzP 1966, z. 1, s. 203–208; tenże, *Dzieje „Ojczyzny” w Krakowie w l. 1907–1914*, RHCzP 1969, z. 2, s. 207–213.

¹⁴ Tenże, *Czasopiśmiennictwo naukowe w Galicji w dobie autonomiczne*, RHCzP 1969, z. 4, s. 477–500.

¹⁵ Tenże, *Studia nad polską prasą społeczno-polityczną w zachodniej Galicji 1905–1914*, Warszawa 1970.

czy warsztat uwypuklający ilościową analizę zjawisk. Praca imponowała szeroką kwerendą archiwalną (zasoby krajowe i zagraniczne) i bibliograficzną; była również drobiazgowo napisana. Niektórzy recenzenci czynili z tego powodu zarzut, twierdząc że „mikrofaktograficzny” sposób ujęcia zaważył na przesunięciu punktu ciężkości z syntezy w kierunku analizy¹⁶. Podnoszono też problem nieuzasadnionej — zdaniem recenzentów — cezury początkowej (1905), gdyż nie usprawiedliwiały jej przesłanki polityczne ani prasowe. Sądy te można współcześnie częściowo zwerfikować. Wskaźniki przekonują, że główne procesy (eksplozja nakładów, znaczny wzrost liczby tytułów) przybrały na sile dopiero po 1905 roku, zatem wybór Myślińskiego wydawał się słuszny. Mimo rozmaitych uwag recenzenci zgodnie chwalili trud autora, podkreślając pionierski charakter pracy i jej walory dokumentacyjne. Uwagę zwracała też nowatorska teza autora, że przekroczenie pierwszego progu umasowienia kultury na badanym terenie miało miejsce w przededniu I wojny światowej, nie zaś w okresie międzywojennym, jak twierdziła Antonina Kłoskowska (s. 11). Tezę tę poparł autor licznymi dowodami, przede wszystkim danymi na temat czytelnictwa i kolportażu. Warto podkreślić, że w czasie pracy nad książką Myśliński nie dysponował jakimkolwiek tłem porównawczym, stąd w pracy znalazło się wiele nowych ustaleń i hipotez, np. o związkach prasowych między trzema zaborami i integracyjnej roli prasy galicyjskiej. Tezy te — jak udowodniły kolejne lata — wytrzymały próbę czasu i były cenione przez następców [73 cytowania całkowite]. Po dacie ukazania się *Studiów...* badania nad prasą krakowską wyraźnie osłabły, wchodząc w trwający prawie trzy dekady stan stagnacji. Myśliński zajmował się też prasą prowincjonalną (głównie galicyjską). Poświęcił tej tematyce interesujący referat wygłoszony na Sympozjum Historyków Prasy w 1967 roku [4]¹⁷ oraz kilka studiów monograficznych [4]¹⁸. Najpełniej problematykę tę rozwinął w przywołanych wyżej *Studiach...*, gdzie w czwartym rozdziale zwięźle scharakteryzował rozwój wydawnictw w Przemyślu, Tarnowie, Nowym Sączu, Krynicy, Rzeszowie, Nowym Targu, Zakopanym, Jarosławiu oraz mniejszych ośrodkach.

U progu lat 70. Myśliński rozpoczął prace zmierzające do syntezy. Robocza wersja tekstu była gotowa w grudniu 1970 roku i została zaprezentowana na spe-

---

¹⁶ Rec.: J. Kancewicz, „Przegląd Historyczny” 1983, z. 4, s. 797–801; J. Tomicki, „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej” [dalej KHPP] 1983, nr 4, s. 106–109; S. Lewandowska, „Dzieje Najnowsze” 1983, nr 1/2, s. 373–376; J. Jarowiecki, „Zeszyty Prasoznawcze” 1984, nr 1, s. 105–108 i in.

¹⁷ J. Myśliński, *Uwagi o polskiej prasie prowincjonalnej od połowy XIX wieku*, [w:] *Historia prasy polskiej a kształtowanie się kultury narodowej*, t. 1, Warszawa 1967, s. 189–205. Do tematyki tej powrócił autor w jesiennym w r. 1993 wydając szkic syntetyczny: J. Myśliński, *Polskie prowincjonalne ośrodki prasowo-wydawnicze w autonomicznej Galicji do końca XIX wieku*, [w:] *Rozwój prowincji naszej*, Kielce 1993, s. 213–223

¹⁸ J. Myśliński, *Koszty wydawnictw czasopism „Przegląd Rzeszowski” i „Kurier Rzeszowski” oraz ich kolportaż 1883–1887*, RHCzP 1966, z. 2, s. 168–173.

cialnej naradzie¹⁹. Makietowe wydanie rozdziału ujrzało światło dzienne w roku 1972 [8]²⁰, zaś cztery lata później weszło w niezmienionej formie w skład drugiego tomu *Historii prasy polskiej* [21]²¹. Na tle innych opracowań tekst Myślińskiego wyróżniał się metodologicznie i konstrukcyjnie. Autor skoncentrował się na uogólnieniach, rozpatrując prasę w ramach modelu komunikacyjnego. Przedstawił więc kolejno: uwarunkowania (polityczne, prawne, geografie wydawniczą) i kontekst (statystyka, afiliacja) oraz samą prasę zgrupowaną według typologii. Całość zamykały analizy na temat ewolucji treści, wybranych elementów warsztatu dziennikarskiego oraz podstawowych komponentów systemu prasowego (organizacja, twórcy, odbiorcy). Recenzenci zgodnie podkreślali wysokie walory opracowania, choć niektórzy narzekali na nadmiar treści prasoznawczych, inni zaś zgłosili rozmaite uwagi krytyczne²². Niektórzy wskazywali też na zbyt dużą skrótowość opracowania. Zarzut ten zdawał się być zasadny, gdyż rozdziały dotyczące Galicji zajmowały 22,42% powierzchni podręcznika, podczas gdy wydawano tu aż 39,47% pism polskich. Mimo rozmaitych usterek wynikających przede wszystkim z braku dokumentacji (główne bibliografie powstały dopiero na początku XXI wieku) opracowanie na wiele lat zyskało rangę opracowania klasycznego i było często wykorzystywane przez badaczy. Nie doczekało się też nigdy nowszej ani konkurencyjnej wersji. Po dacie ukazania się podręcznika (1976) badania syntetyczne nad prasą galicyjską wyraźnie osłabły. Chlubnym wyjątkiem było tylko kilka opracowań pióra Myślińskiego. Bezspornie najważniejszym był artykuł wydrukowany w 1978 r. w „Dziejach Najnowszych” [9]²³. Autor zarysował w nim ogólne prawidłowości przemian prasy polskiej w latach 1864–1918, które ukazał na szerokim tle porównawczym. Tekst w istotny sposób dopełniał wiedzę utrwaloną w syntezie i *de facto* pełnił rolę nieistniejącego rozdziału ogólnego. Była to także — warto podkreślić — jedyna w literaturze próba komparatystycznego spojrzenia na prasę po 1864 roku. Liczne zawarte tam tezy znalazły się potem w rozdziale autorstwa Myślińskiego [33]²⁴

¹⁹ M. Tyrowicz, *W sprawie podręcznika historii prasy polskiej*, „Zeszyty Prasoznawcze” 1971, nr 2, s. 140–141.

²⁰ J. Myśliński, *Prasa w Galicji w dobie autonomicznej 1867–1918*, Warszawa 1972.

²¹ J. Myśliński, *Prasa polska w Galicji w dobie autonomicznej 1867–1918*, [w:] *Prasa polska w latach 1864–1918*, Warszawa 1976 (*Historia prasy polskiej*, t. 2), s. 114–176. Cytowania przeliczono wg zasady: 123 cytowania / 6 autorów = po 21 cyt.

²² Rec.: S. Kieniewicz, „Przegląd Historyczny” 1977, z. 2, s. 399–405; S. Frybes, „Kwartalnik Historyczny” 1977, z. 3, s. 690–693; A. Galos, „Kwartalnik Historyczny” 1977, z. 3, s. 693–697; K. Gronowski, „Kwartalnik Historyczny” 1977, z. 3, s. 698–700; W. Klemm, „Przegląd Humanistyczny” 1977, nr 7/8, s. 217–219 i in.

²³ J. Myśliński, *Próba określenia miejsca i roli prasy w dziejach społeczeństwa polskiego doby powojennej*, „Dzieje Najnowsze” 1978, nr 3, s. 5–27.

²⁴ J. Myśliński, *Prasa polska w dobie powojennej*, [w:] J. Łojek, J. Myśliński, W. Władyka, *Dzieje prasy polskiej*, Warszawa 1988, s. 48–89. Cytowania przeliczono wg zasady: 99 cytowań / 3 autorów = po 33 cyt.

pomieszczonym w popularnym zarysie *Dzieje prasy polskiej*. Do tematyki tej wracał Jubilat jeszcze kilkakrotnie, m.in. pisząc zarys rozwoju prasy konspiracyjnej na przełomie wieków [2]²⁵ czy szkic na temat roli prasy w kształtowaniu się kultury politycznej [4]²⁶; w roku 1981 dokonał ponadto zwięzłego podsumowania badań nad prasą lat 1864–1918 [6]²⁷.

Wkład Myślińskiego w poznanie polskiej prasy politycznej doby zaborów (17) [69] był trudny do przecenienia, gdyż wypracował aż 28% cytowań z tego obszaru i był autorem fundamentalnej monografii poświęconej prasie socjalistycznej. Zainteresowanie to pojawiło się już w pierwszych pracach autora. Było silnie obecne już w powstałej na kanwie doktoratu książce *Grupy polityczne Królestwa Polskiego w Zachodniej Galicji*, jak również wielu późniejszych opracowaniach, m.in. pracy habilitacyjnej *Studia nad polską prasą społeczno-polityczną w zachodniej Galicji 1905–1914*. Systematyczne badania nad prasą socjalistyczną rozpoczął jednak Myśliński dopiero w połowie lat 70. Pierwszy syntetyczny tekst *Prasa Polskiej Partii Socjalistycznej 1893–1906* [15]²⁸ ukazał się w 1974 roku. Wiedzę tę autor regularnie potem pogłębiał publikując w latach 1977–1981 kolejne studia (7) [18]²⁹, w których (nie licząc studiów regionalnych) scharakteryzował m.in. system PPS Lewicy, PPS Frakcji Rewolucyjnej oraz periodyki teoretyczno-polityczne. W 1982 roku badania zwieńczyła synteza *Polska prasa socjalistyczna w okresie zaborów* [26]³⁰, gdzie na przeszło 20 arkuszach wyczerpująco opisał jej dzieje. Praca imponowała warsztatowo i kompozycyjnie. Poza historią wydawniczą wiele uwagi poświęcił Myśliński także analizie zawartości oraz opisał warunki jej wytwarzania i cyrkulację. Ważnym atutem rozprawy były też rozważania nad funkcją wydawnictw w działalności poszczególnych partii. Recenzenci zgodnie uznali, że praca

²⁵ J. Myśliński, *Funkcje polskiej prasy konspiracyjnej od połowy XIX w. do 1945 r.*, [w:] *Piśmiennictwo — systemy kontroli — obiegi alternatywne*, t. 2, Warszawa 1992, s. 87–95.

²⁶ Tenże, *Rola prasy w kształtowaniu kultury politycznej na początku XX wieku*, [w:] *Społeczeństwo i polityka*, Warszawa 1993, s. 137–146.

²⁷ Tenże, *Badania nad prasą polską okresu powojennego w ostatnim dwudziestoleciu*, KHPP 1981, nr 4, s. 27–34.

²⁸ Tenże, *Prasa Polskiej Partii Socjalistycznej 1893–1906*, RHCzP 1974, z. 1, s. 13–59.

²⁹ M.in. tenże, *Prasa Polskiej Partii Socjalistycznej Lewicy 1906–1914: system prasowy i jego specyfika*, KHPP 1977, nr 4, s. 17–31; tenże, *Prasa konspiracyjna w Polsce do 1939 r.*, KHPP 1979, nr 4, s. 27–39; tenże, *Z tradycji prasy konspiracyjnej na ziemiach polskich*, [w:] *Polska prasa konspiracyjna z lat 1939–1945 i początki prasy w Polsce Ludowej*, Kraków 1979, s. 13–23; tenże, *Polskie czasopiśmiennictwo socjalistyczne do 1918 r.: instrument towarzyszący powstaniu i rozwojowi ruchu robotniczego*, KHPP 1980, nr 2, s. 21–32; tenże, *Periodyki teoretyczno-polityczne polskiego ruchu socjalistycznego na przełomie XIX i XX wieku*, [w:] *Na warsztatach historyków polskiej myśli politycznej*, Wrocław 1980, s. 37–51.

³⁰ Tenże, *Polska prasa socjalistyczna w okresie zaborów*, Warszawa 1982. Rec.: J. Kancewicz, „Przegląd Historyczny” 1983, z. 4, s. 797–801; J. Tomicki, KHPP 1983, nr 4, s. 106–109; S. Lewandowska, „Dzieje Najnowsze” 1983, nr 1/2, s. 373–376; J. Jarowiecki, „Zeszyty Prasoznawcze” 1984, nr 1, s. 105–108 i in.

jest dużym osiągnięciem. Podkreślano jej wysoką wartość zarówno dla historyka myśli politycznej, jak i prasoznawców. Książka szybko zyskała rangę opracowania klasycznego, co poświadczały systematyczne cytowania i jednocześnie wyznaczyła kres intensywnych prac w tym zakresie. W okresie najwyższej aktywności autora (lata 70.), badania nad prasą socjalistyczną zanotowały bowiem znaczący postęp (wyprzedzając prawie dwukrotnie zainteresowanie nad innymi kierunkami), jednocześnie od roku wydania syntezy weszły w stan stagnacji. Wskazuje to, że opracowanie dobrze spełniło swoją rolę i nie wymaga większych korekt.

Miał także Myśliński pewien wkład w badania prasy w zaborze rosyjskim (9) [23]. Wprawdzie teren ten wytrwale badał Zenon Kmiecik, lecz również Jubilat wydał kilka znaczących prac dotyczących tej dzielnicy. Dużą wartość miały w szczególności publikowane źródła archiwalne (3) [18]³¹ oraz niektóre artykuły poświęcone ogólnym aspektom przemian prasy w Królestwie [2]³², a także studia monograficzne i regionalne [3]³³.

Innymi okresami historii prasy polskiej interesował się autor zdecydowanie rzadziej (14) [92], choć i tu zanotował niemałe osiągnięcia. Do grupy tej należały przede wszystkim prasa w początkowych latach PRL (9) [62] oraz prasa polska za granicą (5) [27]. Do pierwszej grupy należała wartościowa bibliografia [27]³⁴ oraz kilka studiów analitycznych (8) [25]³⁵; do drugiej szkice dokumentacyjne na temat prasy polskiej na Litwie [5] i Białorusi [10] oraz w Czechosłowacji [8] i Związku Radzieckim [4]³⁶.

---

³¹ J. Myśliński, *Nakłady prasy w Królestwie Polskim w 1909 r.*, RHCzP 1970, z. 1, s. 117–120; tenże, *Nakłady prasy w Warszawie w latach 1905–1906*, KHPP 1981, nr 1, s. 119–124; tenże, *O prenumeratach czasopism warszawskich w Rosji poza Królestwem Polskim w r. 1915*, RHCzP 1968, z. 2, s. 258–260.

³² J. Myśliński, *Początek I wojny światowej w świetle prasy polskiej w zaborze rosyjskim*, „Dzieje Najnowsze” 2004, nr 3, s. 33–42.

³³ M.in. tenże, „*Kurier Codzienny*” — pierwszy dziennik socjalistyczny w Warszawie w 1905 roku, „Dzieje Najnowsze” 1981, nr 1/2, s. 227–240; tenże, *Prasa socjalistyczna w Lublinie przed rokiem 1914*, [w:] *Prasa Lubelska*, Lublin 1986, s. 67–70.

³⁴ Tenże, *Bibliografia prasy polskiej 1944–1948: prasa krajowa*, Warszawa 1966.

³⁵ Tenże, *Prasa polska okresu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego 23 VII–31 XII 1944 r.: przegląd informacyjno-bibliograficzny*, RHCzP t. 3, z. 1 (1963), s. 285–297; tenże, *Prasa Polskiej Partii Robotniczej 1944–1948: przegląd informacyjno-bibliograficzny*, „Materiały i Studia z Najnowszej Historii Polski” z. 2 (1965), s. 119–126; tenże, *Z działalności Resortu Informacji i Propagandy PKWN w zakresie prasy i informacji prasowej*, RHCzP 1967, z. 1, s. 155–162; tenże, *Wybrane problemy dziejów prasy Polski Ludowej*, KHPP 1985, nr 1, s. 28–48 i in.

³⁶ Tenże, *Prasa w języku polskim na Litwie Radzieckiej 1940–1966*, RHCzP 1968, z. 2, s. 198–219; tenże, *Prasa w języku polskim na Białorusi Radzieckiej 1921–1941: charakterystyka bibliograficzna i przegląd zawartości*, RHCzP 1972, z. 1, s. 97–116; tenże, *Prasa polska w Czechosłowacji w latach 1935–1968: przegląd bibliograficzny*, RHCzP 1970, z. 3, s. 389–401; tenże, *Prasa terenowa Związku Patriotów Polskich w ZSRR*, „Z Pola Walki” 1972, nr 2, s. 51–70 i in.

W latach 80. Jubilat podjął zupełnie nową tematykę — zaniedbane dotychczas dzieje powojennej radiofonii polskiej (7) [19]. Badania przebiegały szybko i już w 1985 roku (oparty na solidnej podbudowie archiwalnej) manuskrypt był gotowy i zaakceptowany do druku w Wydawnictwach Radia i Telewizji. Książka się jednak nie ukazała, gdyż nieznanymi przyczynami — informuje w recenzji Maciej J. Kwiatkowski — wycofano ją z planu wydawniczego. W kolejnych latach Myślińskiemu udało się jedynie wydać kilka studiów (6) [9]³⁷, zaś sama praca ukazała się dopiero pięć lat później wydana techniką w małej poligrafii pod egidą PHCzP [10]³⁸. Recenzenci na ogół pochlebnie pisali o książce, chwając trud autora, zastosowaną metodologię i jej walory dokumentacyjne³⁹. W bliskim związku z prowadzonymi badaniami pozostawały też podjęte w połowie lat 90. studia nad dziejami polskiej telewizji (4) [5]. Z tego zakresu autor opublikował kilka pionierskich szkiców, systematyzujących początki rozwoju tego medium (do połowy lat 60.)⁴⁰. Badań tych nie zwięźczyła wprawdzie monografia książkowa, lecz ustalenia Jubilata w pełni przyczyniły się do krystalizacji badań i syntez, które wydano niebawem⁴¹.

Szkic nie obejmuje wszystkich przejawów aktywności twórczej Myślińskiego. Z uwagi na ograniczenia wydawnicze nie dokonano zarówno adekwatnej analizy wieloletniego dorobku reakcyjnego, szczególnie w redakcji „Rocznika...” potem „Kwartalnika Historii Prasy Polskiej”, ani pracy recenzyjnej Jubilata.

Bibliografia

Daszyński I., *Teksty*, oprac. J. Myśliński, Warszawa 1986.

Egghe L., Rousseau R., *Introduction to Informetrics: Quantitative Methods in Library, Documentation, and Information Science*, Amsterdam 1990.

³⁷ Tenże, *Mikrofon i polityka: polskie radio w latach 1944–1960*, „Przekazy i Opinie” 1987, nr 1/2, s. 21–40; tenże, *Rozgłośnia „Kraj” na tle programów radiowych dla Polonii po 1944 r.*, KHPP 1987, nr 1, s. 109–115; tenże, *Radiofonia polska w latach 1944–1949*, KHPP 1989, nr 3, s. 81–96; tenże, *Kadra kierownicza Polskiego Radia w latach 1944–1960*, KHPP 1991, nr 1, s. 71–77 i in.

³⁸ Tenże, *Mikrofon i polityka: z dziejów radiofonii polskiej 1944–1960*, Warszawa 1990.

³⁹ Rec. M.J. Kwiatkowski, „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej” 1992, nr 1, s. 143–152; J. Eisler, „Przekazy i Opinie” 1991, nr 3, s. 136–138.

⁴⁰ J. Myśliński, *Początki jedenastej muzy w Polsce*, cz. 1–2, „Zeszyty Wszechnicy Świętokrzyskiej” z. 1 (1995), s. 44–66; z. 2 (1995), s. 7–29; tenże, *Początki telewizji w Polsce*, „Dzieje Najnowsze” 1996, nr 1, s. 239–243; tenże, *Ze studiów nad początkami telewizji w Polsce do 1963 r.*, [w:] *Literatura, prasa, biblioteka*, Kraków 1997, s. 246–261.

⁴¹ A. Kozieł, *Za chwilę dalszy ciąg programu...: Telewizja Polska czterech dekad 1952–1989*, Warszawa 2003; K. Pokorna-Ignatowicz, *Telewizja w systemie politycznym i medialnym PRL: między polityką a widzem*, Kraków 2003; J. Kończak, *Od Tele-Echa do Polskiego Zoo: ewolucja programu TVP*, Warszawa 2008; M. Wojtyński, *Telewizja w Polsce do 1972 roku*, Warszawa 2010.

- Garfield E., *Citation indexing — its theory and application in science, technology, and humanities*, New York 1979.
- Humanistyka polska w latach 1945–1990*, red. U. Jakubowska, J. Myśliński, Warszawa 2006
- Jarowiecki J., *Prof. dr hab. Jerzy Leonard Myśliński: badacz historii politycznej XIX i XX wieku, historyk mediów polskich — siedemdziesiąt lat życia*, „Rocznik Historii Prasy Polskiej” 2005, z. 2, s. 225–230.
- Kolasa W.M., *Historia mediów polskich w świetle wskaźników bibliometrycznych*, „Zeszyty Prasoznawcze” 2011, nr 3/4, s. 8–27.
- Kolasa W.M., *Historiografia prasy polskiej (do 1918 roku): naukometryczna analiza dyscypliny 1945–2009*, Kraków 2013.
- Kolasa W.M., *Retrospektywny indeks cytowań w humanistyce: koncepcja, metoda, zastosowania*, „Przegląd Biblioteczny” 2011, nr 4, s. 466–486.
- Kończak J., *Od Tele-Echa do Polskiego Zoo: ewolucja programu TVP*, Warszawa 2008.
- Kozieł A., *Za chwilę dalszy ciąg programu...: Telewizja Polska czterech dekad 1952–1989*, Warszawa 2003.
- Myśliński J., *Prasa polska w Czechosłowacji w latach 1935–1968: przegląd bibliograficzny*, „Rocznik Historii Czasopiśmiennictwa Polskiego” [dalej RHCzP] 1970, z. 3, s. 389–401.
- Myśliński J., „*Kurier Codzienny*” — pierwszy dziennik socjalistyczny w Warszawie w 1905 roku, „Dzieje Najnowsze” 1981, nr 1/2, s. 227–240.
- Myśliński J., „*Ognisko*” (1889–1890) na tle losów Czytelni Akademickiej Uniwersytetu Jagiellońskiego, RHCzP T. 1 (1962), s. 184–203.
- Myśliński J., *Badania nad prasą polską okresu powojennego w ostatnim dwudziestoleciu*, „Kwartalnik Historii Prasy Polskiej” [dalej KHPP] 1981, nr 4, s. 27–34.
- Myśliński J., *Bibliografia prasy polskiej 1944–1948: prasa krajowa*, Warszawa 1966.
- Myśliński J., *Czasopiśmiennictwo naukowe w Galicji w dobie autonomicznej*, RHCzP 1969, z. 4, s. 477–500.
- Myśliński J., *Dzieje „Ojczyzny” w Krakowie w l. 1907–1914*, RHCzP 1969, z. 2, s. 207–213.
- Myśliński J., *Funkcje polskiej prasy konspiracyjnej od połowy XIX w. do 1945 r.*, [w:] *Piśmiennictwo — systemy kontroli — obiegi alternatywne*, t. 2, Warszawa 1992, s. 87–95.
- Myśliński J., *Grupy polityczne Królestwa Polskiego w Zachodniej Galicji 1895–1904*, Warszawa 1967.
- Myśliński J., *Kadra kierownicza Polskiego Radia w latach 1944–1960*, KHPP 1991, nr 1, s. 71–77.
- Myśliński J., *Koszty wydawnictw czasopism „Przegląd Rzeszowski” i „Kurier Rzeszowski” oraz ich kolportaż 1883–1887*, RHCzP 1966, z. 2, s. 168–173.

- Myśliński J., *Mikrofon i polityka: polskie radio w latach 1944–1960*, „Przekazy i Opinie” 1987, nr 1/2, s. 21–40.
- Myśliński J., *Mikrofon i polityka: z dziejów radiofonii polskiej 1944–1960*, Warszawa 1990.
- Myśliński J., *Nakłady prasy społeczno-politycznej w Galicji w latach 1881–1913*, cz. 1–2, RHCzP 1965, z. 1, s. 115–133; z. 2, s. 80–98.
- Myśliński J., *Nakłady prasy w Królestwie Polskim w 1909 r.*, RHCzP 1970, z. 1, s. 117–120.
- Myśliński J., *Nakłady prasy w Warszawie w latach 1905–1906*, KHPP 1981, nr 1, s. 119–124.
- Myśliński J., *O prenumeratach czasopism warszawskich w Rosji poza Królestwem Polskim w r. 1915*, RHCzP 1968, z. 2, s. 258–260.
- Myśliński J., *Periodyki teoretyczno-polityczne polskiego ruchu socjalistycznego na przełomie XIX i XX wieku*, [w:] *Na warsztatach historyków polskiej myśli politycznej*, Wrocław 1980, s. 37–51.
- Myśliński J., *Początek I wojny światowej w świetle prasy polskiej w zaborze rosyjskim*, „Dzieje Najnowsze” 2004, nr 3, s. 33–42.
- Myśliński J., *Początki jedenastej muzy w Polsce*, cz. 1–2, „Zeszyty Wszechnicy Świętokrzyskiej” z. 1 (1995), s. 44–66; z. 2 (1995), s. 7–29.
- Myśliński J., *Początki telewizji w Polsce*, „Dzieje Najnowsze” 1996, nr 1, s. 239–243.
- Myśliński J., *Polska prasa socjalistyczna w okresie zaborów*, Warszawa 1982.
- Myśliński J., *Polskie czasopiśmiennictwo socjalistyczne do 1918 r.: instrument towarzyszący powstaniu i rozwojowi ruchu robotniczego*, KHPP 1980, nr 2, s. 21–32.
- Myśliński J., *Polskie prowincjonalne ośrodki prasowo-wydawnicze w autonomicznej Galicji do końca XIX wieku*, [w:] *Rozwój prowincji naszej*, Kielce 1993, s. 213–223.
- Myśliński J., *Prasa konspiracyjna w Polsce do 1939 r.*, KHPP 1979, nr 4, s. 27–39.
- Myśliński J., *Prasa polska okresu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego 23 VII–31 XII 1944 r.: przegląd informacyjno-bibliograficzny*, RHCzP t. 3, z. 1 (1963), s. 285–297.
- Myśliński J., *Prasa polska w dobie popowstaniowej*, [w:] J. Łojek, J. Myśliński, W. Władyka, *Dzieje prasy polskiej*, Warszawa 1988, s. 48–89.
- Myśliński J., *Prasa polska w Galicji w dobie autonomicznej 1867–1918*, [w:] *Prasa polska w latach 1864–1918*, Warszawa 1976 (*Historia prasy polskiej*, t. 2), s. 114–176.
- Myśliński J., *Prasa Polskiej Partii Robotniczej 1944–1948: przegląd informacyjno-bibliograficzny*, „Materiały i Studia z Najnowszej Historii Polski” z. 2 (1965), s. 119–126.
- Myśliński J., *Prasa Polskiej Partii Socjalistycznej 1893–1906*, RHCzP 1974, z. 1, s. 13–59.
- Myśliński J., *Prasa Polskiej Partii Socjalistycznej Lewicy 1906–1914: system prasowy i jego specyfika*, KHPP 1977, nr 4, s. 17–31.

- Myśliński J., *Prasa socjalistyczna w Lublinie przed rokiem 1914*, [w:] *Prasa lubelska: tradycje i współczesność*, pod red. J. Jarowieckiego, J. Myślińskiego, A. Słomkowskiej, Lublin 1986, s. 67–70.
- Myśliński J., *Prasa terenowa Związku Patriotów Polskich w ZSRR*, „Z Pola Walki” 1972, nr 2, s. 51–70.
- Myśliński J., *Prasa w Galicji w dobie autonomicznej 1867–1918*, Warszawa 1972.
- Myśliński J., *Prasa w języku polskim na Białorusi Radzieckiej 1921–1941: charakterystyka bibliograficzna i przegląd zawartości*, RHCzP 1972, z. 1, s. 97–116.
- Myśliński J., *Prasa w języku polskim na Litwie Radzieckiej 1940–1966*, RHCzP 1968, z. 2, s. 198–219.
- Myśliński J., *Prasa wydawana przez Ligę Narodową w Krakowie przed 1905 rokiem: (zarys informacyjno-bibliograficzny)*, RHCzP t. 2 (1963), s. 32–56.
- Myśliński J., *Próba określenia miejsca i roli prasy w dziejach społeczeństwa polskiego doby powstaniowej*, „Dzieje Najnowsze” 1978, nr 3, s. 5–27.
- Myśliński J., *Radiofonia polska w latach 1944–1949*, KHPP 1989, nr 3, s. 81–96.
- Myśliński J., *Rola prasy w kształtowaniu kultury politycznej na początku XX wieku*, [w:] *Społeczeństwo i polityka*, Warszawa 1993, s. 137–146.
- Myśliński J., *Rozgłośnia „Kraj” na tle programów radiowych dla Polonii po 1944 r.*, KHPP 1987, nr 1, s. 109–115.
- Myśliński J., *Sprawa dziennika socjalistycznego w Galicji w latach 1897–1899 w świetle korespondencji Ignacego Daszyńskiego i Witolda Jodko-Narkiewicza*, RHCzP t. 3, z. 2 (1964), s. 155–161.
- Myśliński J., *Strona finansowa wydawnictwa „Krytyka” 1910–1913*, RHCzP 1966, z. 1, s. 203–208.
- Myśliński J., *Studia nad polską prasą społeczno-polityczną w zachodniej Galicji 1905–1914*, Warszawa 1970.
- Myśliński J., *Swobody, fabryki i ziemi*, Warszawa 1988.
- Myśliński J., *Uwagi o polskiej prasie prowincjonalnej od połowy XIX wieku*, [w:] *Historia prasy polskiej a kształtowanie się kultury narodowej*, t. 1, Warszawa 1967, s. 189–205.
- Myśliński J., *Wybrane problemy dziejów prasy Polski Ludowej*, KHPP 1985, nr 1, s. 28–48.
- Myśliński J., *Z działalności Resortu Informacji i Propagandy PKWN w zakresie prasy i informacji prasowej*, RHCzP 1967, z. 1, s. 155–162.
- Myśliński J., *Z dziejów prasy konserwatywnej w Krakowie przed pierwszą wojną światową: sprawy finansowania wydawnictw*, RHCzP 1966, z. 1, s. 117–131.
- Myśliński J., *Z tradycji prasy konspiracyjnej na ziemiach polskich*, [w:] *Polska prasa konspiracyjna z lat 1939–1945 i początki prasy w Polsce Ludowej*, Kraków 1979, s. 13–23.
- Myśliński J., *Ze studiów nad początkami telewizji w Polsce do 1963 r.*, [w:] *Literatura, prasa, biblioteka*, Kraków 1997, s. 246–261.

Myśliński J., *Ziemie polskie w dobie powstaniowej (1864–1915)*, Kielce 1997.

Pokorna-Ignatowicz K., *Telewizja w systemie politycznym i medialnym PRL: między polityką a widzami*, Kraków 2003.

Tyrowicz M., *W sprawie podręcznika historii prasy polskiej*. „Zeszyty Prasoznawcze” 1971, nr 2, s. 140–141.

Wojtyński M., *Telewizja w Polsce do 1972 roku*, Warszawa 2010.